

บทที่ 3

บริบทพื้นที่การศึกษาและบริบทกลุ่ม

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่การศึกษาและบริบทของกลุ่มที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางพัฒนากระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์กระดาษสอยดาวให้ได้มาตรฐาน โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลตามลำดับ ต่อไปนี้

3.1 บริบทจังหวัดจันทบุรี

ประวัติความเป็นมา

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์น่าจะเชื่อว่าเมืองจันทบุรีมีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี และเป็นเมืองที่ขอมสร้างขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงเมืองพิมาย เพชรบูรณ์ และลพบุรี เพื่อเป็นจุดเผยแพร่วัฒนธรรมของขอมไปสู่อาณาจักรทวารวดี (ศูนย์กลาง คือ บริเวณนครปฐมปัจจุบัน) หัวเมืองเดิมตามศิลาจารึกเรียกว่า ควนตราบุรี ชาวบ้านเรียกว่า เมืองนางกาไว ตามชื่อผู้ครองเมือง ตั้งอยู่หน้าเขาสระบาป ปัจจุบันเหลือแต่ซากตัวเมืองและซากกำแพงเมืองพอให้เห็นเค้าอยู่ ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมเป็นพวกชาวขอม มีภาษาพูดของตนเองแตกต่างจากภาษาไทยและภาษาเขมร ต่อมาเมื่อไทยตั้งอาณาจักรสุโขทัยขอมเสื่อมอำนาจลงจนในที่สุดก็ต้องเสียเมืองแถบชายฝั่งตะวันออกให้แก่ไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงจันทบุรีจึงกลายเป็นเมืองประเทศราชของไทย

ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาพระรามศวร ติเมืองเชียงใหม่ได้และได้นำเชลยลงมาไว้ยังจันทบุรี นครศรีธรรมราช และสงขลา จึงทำให้วัฒนธรรมของจันทบุรีคล้ายคลึงกับไทยล้านนาบ้าง ตัวอย่างเช่น ประเพณีการแต่งงาน จะมีพิธีผูกข้อมือทำขวัญคู่บ่าวสาว และยังมีหมู่บ้านเป็นหลักฐาน เรียกว่า บ้านลาว เป็นต้น ในสมัยอยุธยาได้มีการย้ายเมืองจันทบุรีมาอยู่บริเวณแม่น้ำจันทบุรีเพื่อสะดวกในการคมนาคมติดต่อค้าขาย

ในด้านการสงครามเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าไทยเรามีศัตรูสำคัญ คือ พม่า ดังนั้น เราจะพบว่ากรุงศรีอยุธยาทำสงครามกับพม่าบ่อยครั้ง และคราวใดถ้าไทยแพ้พม่ากัมพูชาก็จะคอยซ้ำเติมอยู่เสมอ คือจะคอยกวาดต้อนผู้คนแถบเมืองจันทบุรีไปยังเขมร ซึ่งก่อความแค้นให้แก่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นอย่างมาก จึงทรงยกทัพไปตีเขมรแตก และเขมรได้กลายเป็นเมืองขึ้นของไทย จันทบุรีจึงได้อยู่อย่างสงบต่อมา จนถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยทำสงครามกับพม่าอีก และไทยเสียเปรียบพม่าอย่างมากทั้งกำลังทหารและกำลังใจของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากความวุ่นวายในราชสำนัก

ในระหว่างการทำสงครามกับพมานั้น จันทบุรีมีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ คือ ประการแรก กรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งเป็นโอรสที่เกิดจากพระสนมของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้นำมาอยู่เมือง

จันทบุรีหลังจากกิดกบฏเพื่อชิงราชบัลลังก์คืนให้แก่เจ้าฟ้าอุทุมพร แต่ไม่สำเร็จจึงได้ถูกควบคุมตัวมาไว้ที่จันทบุรี เมื่อพม่าล้อมกรุงศรีอยุธยา พ.ศ.2310 ท่านได้แต่งกองโจรโดยเกณฑ์ชาวเมืองจันทบุรีไปคอยดักรุมโจรคิทัพพม่าอยู่เสมอ แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสามารถขับไล่พม่าออกไปได้แล้ว ก็ได้ปราบปรามชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนเจ้าพิมายด้วย ประการที่สอง คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ตีแหวกวงล้อมพม่าหนีมาจากกรุงศรีอยุธยา ทรงเลือกเอาจันทบุรีเป็นชัยภูมิตั้งค่ายช่องส้มกำลังไพร่พลและได้นำกองทหารจากจันทบุรี ไปรบกับพม่ากอบกู้เอกราชคืนมาได้

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 3) ได้มีการขยายเมืองจันทบุรีจากบ้านลุ่ม ไปอยู่บริเวณค่ายเนินวง บริเวณวัดโยธานิมิตร เพื่อเตรียมการป้องกันทัพพม่าที่จะบุกเข้ามาตีจากทะเล เมืองใหม่มีลักษณะเป็นเมืองป้อมปราการ มีกำแพงล้อมรอบ แต่ประชาชนย้ายตามขึ้นมาน้อย ส่วนใหญ่ยังคงอยู่บริเวณบ้านลุ่มเพราะอยู่ติดแม่น้ำ สะดวกแก่การคมนาคมติดต่อค้าขาย ดังนั้น สมัยรัชกาลที่ 4 จึงได้ย้ายเมืองกลับมาอยู่เมืองเก่าดั้งเดิม

ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2436) ไทยเราได้มีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสต้องการเขมรส่วนนอก อันได้แก่ พระตะบอง เสียมราช และศรีโสภณ ซึ่งเป็นของไทย จึงได้เข้ายึดจันทบุรีเป็นประกัน กว่าจะเจรจาขอจันทบุรีคืนจากฝรั่งเศสได้สำเร็จฝรั่งเศสก็ได้ยึดจันทบุรีไว้เป็นเวลานานถึง 11 ปีเศษ มีหลักฐานการยึดครองของฝรั่งเศสเหลือให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้ เช่น ลูกชี่ไก่ ดึกแดง โบสถ์คริสต์ เป็นต้น

ในด้านการปกครองของจันทบุรี นั้น ก่อนวันที่ 1 เมษายน 2435 จันทบุรีก็มีการปกครองเหมือนกับหัวเมืองต่าง ๆ โดยทั่วไป คือ มีเจ้าเมืองปกครองเป็นอิสระ แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจปกครอง ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางกว่าแต่ก่อน ทรงริเริ่มให้มีการรวมอำนาจไปไว้ที่ศูนย์กลาง จึงได้จัดการปกครองแบบมณฑลขึ้น โดยส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปเป็นผู้บังคับบัญชาให้ขึ้นกับส่วนกลาง จันทบุรีก็รวมอยู่มณฑลหนึ่ง เรียกว่ามณฑลบูรพาหรือมณฑลเขมร

ต่อมาในปี พ.ศ.2437 ได้มีการปรับปรุงการปกครองแบบมณฑลเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล เพราะต้องการรัดรอนอำนาจของเจ้าเมืองอย่างเด็ดขาด แต่การดำเนินการมิได้ทำพร้อมกันทั่วพระราชอาณาจักร ได้เริ่มทำเมื่อ พ.ศ. 2437 และสำเร็จในปี พ.ศ. 2485 เฉพาะมณฑลจันทบุรี นั้น ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2449 พร้อมกับมณฑลปัตตานี

ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบบริหารส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ จึงได้มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑล เพราะต้องการจะให้อำนาจแก่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น

สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก (เฉียงใต้) ของประเทศไทยมีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เป็นระยะทาง 324 กิโลเมตร จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ที่ละติจูด 12 องศา 15 ลิปดา – 13 องศา 20 ลิปดาเหนือ

ลองจูด 101 องศา 45 ลิปดา - 102 องศา 30 ลิปดาตะวันออก

ทิศเหนือ จดเขตจังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และ ชลบุรี
ทิศใต้ จดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก จดจังหวัดตราด และประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันตก จดจังหวัดระยอง

จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 6,338 ตารางกิโลเมตร (3,961,250 ไร่) แบ่งเขตการปกครองเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง อำเภอแก่งหางแมว อำเภอมะขาม อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอนายายอาม และ กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกฟูก (Rolling Plain) ที่ราบเชิงเขา ที่ราบชายฝั่งทะเล และที่ราบปากแม่น้ำ มีเทือกเขาและเนินเขากระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัด เทือกเขาเหล่านี้มีความสำคัญต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของจังหวัดเพราะเทือกเขาเหล่านี้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญเทือกเขาที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรีได้แก่ เทือกเขาจันทบุรี ซึ่งวางตัวจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ - ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

เทือกเขาจันทบุรีแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เริ่มจากเทือกเขาในประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยตามแนวพรมแดนรอยต่อระหว่าง อำเภอขลุง - โป่งน้ำร้อน (บ้านผักกาด) ถึงด่านเขาเกลือ เทือกเขาจันทบุรีตอนที่ 2 เริ่มตั้งแต่เขาเกลือ แนวเทือกเขาจันทบุรีช่วงนี้วางตัวเกือบจะแนวเหนือ - ใต้ สันเขาแบ่งเขตระหว่างอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว อำเภอมะขาม ต่อเนื่องจนถึงเขตอำเภอแก่งหางแมวและจังหวัดสระแก้ว เทือกเขาจันทบุรีมีความสำคัญที่สุดของจังหวัดเนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำจันทบุรี และบางส่วนของแม่น้ำวังโดนด ส่วนตอนบนเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำบางปะกง ลำธารน้ำทางทิศตะวันออกของเทือกเขาจันทบุรีไหลสู่ลุ่มน้ำในทะเลสาบเขมร เทือกเขาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ เทือกเขาสระบาป ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำจันทบุรีและแม่น้ำเวฬุ เทือกเขาสระบาปเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารหลายสาย ได้แก่ คลองโป่งแรด คลองนารายณ์ คลองสระบาป คลองพลั่ว คลองตะปอน คลองคานรูด คลองซึ้ง คลองตรอกนอง คลองมาบไฟ และคลองบ้านอ่าง

นอกจากเทือกเขาจันทบุรีและเทือกเขาสระบาปแล้ว จันทบุรียังมีภูเขาโดด ๆ กระจายอยู่ทั่วไป เช่น เขาแพร่ขางยังซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดเขาสุกิม เขาเกล็ด เขาทะลาย และเขาพลอยแหวน เป็นต้น

ลุ่มน้ำลำธาร

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดติดชายฝั่งทะเลทางด้านทิศใต้ ดังนั้นจึงมีแม่น้ำลำธารสายสั้น ๆ หลายสายซึ่งมีทิศทางการไหลของน้ำจากเหนือลงใต้เป็นส่วนใหญ่ แม่น้ำที่สำคัญของจันทบุรีมีดังนี้

1. แม่น้ำจันทบุรี เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของจันทบุรี ประกอบด้วยสาขาที่สำคัญ คือ คลองตารอง และคลองตาหวี นอกจากนี้มีคลองทุ่งเพลไหลมารวมกับแม่น้ำจันทบุรีที่ตอนใต้ของวัดพญาล่าง รวมความยาวทั้งสิ้น 123 กิโลเมตร

2. แม่น้ำพังราด เป็นแม่น้ำแบ่งเขตระหว่างจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดระยอง แม่น้ำพังราดเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ลำน้ำตอนต้นเกิดจากเขาวงศ์ คลองนาขายอาม นอกจากนี้ยังมีคลองห้วยหิน คลองห้วยเตย ซึ่งมีกำเนิดมาจากเขาทะลายไหลลงสู่คลองนาขายอามและต่อเนื่องเป็นแม่น้ำพังราดรวมความยาวทั้งสิ้น 30.50 กิโลเมตร

3. แม่น้ำวังโตนด มีกำเนิดมาจากเนินเขาบริเวณเขตติดต่อระหว่างอำเภอแก่งหางแมวจังหวัดจันทบุรี จังหวัดสระแก้ว อำเภอสนามชัยเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำวังโตนดไหลลงสู่อ่าวเกาะนก (ได้บ้านโขมง)

4. แม่น้ำเวฬุ เป็นแม่น้ำที่แบ่งเขตระหว่างจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด มีกำเนิดมาจากคลองขวางซึ่งเกิดมาจากหุบเขาชะอม และเขาทุ่งสะพานหิน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอมะขามทางตะวันออก 10 กิโลเมตร มีความยาวทั้งสิ้น 87.5 กิโลเมตร

ลักษณะชายฝั่งทะเล

บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วยที่ราบชายฝั่งแคบ ๆ และที่ราบลุ่มบริเวณปากแม่น้ำ บริเวณที่ราบดินตะกอนปากแม่น้ำเกิดจากการทับถมของตะกอนที่เกิดจาก น้ำพัดมาทำให้เกิดเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีน้ำขัง เช่น บริเวณปากน้ำพังราด แม่น้ำวังโตนด แม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำเวฬุ บริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึงสภาพพื้นที่จะเป็นป่าชายเลนของหาดทรายชายฝั่ง ได้แก่ หาดทรายอ่าวกระทิง หาดทรายแหลมเสด็จ หาดคู้งวิมาน หาดเจ้าหลาว หาดแหลมสิงห์ และอ่าวยาง

เกาะในจังหวัดจันทบุรี

เกาะที่พบในเขตจังหวัดจันทบุรีเป็นเกาะขนาดเล็ก เช่น เกาะนมสาว อยู่ตรงข้ามอ่าวกระทิง มีพื้นที่ 20 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเป็นเนินเขาสูง 110 เมตร ทางตะวันตกมีพื้นที่ราบชายฝั่งตะวันตก ชายฝั่งทะเลประกอบด้วยหินและกรวดและแนวปะการัง เกาะจุฬา เป็นเกาะเล็ก ๆ ตั้งอยู่ปากแม่น้ำจันทบุรี มีพื้นที่ 1.10 ตารางกิโลเมตร เกาะเปริด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ ปัจจุบันเกาะเปริดเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเล ปัจจุบันมีทางรถยนต์เชื่อมระหว่างเกาะกับชายฝั่ง เกาะเปริดมีพื้นที่ 0.52 ตารางกิโลเมตร เกาะนางรำเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะเปริด มีพื้นที่ 0.12 ตารางกิโลเมตร เกาะขวาง ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะเปริด มีพื้นที่ 0.36

ตารางกิโลเมตร เกาะจิกนอก ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสูง บริเวณทางตะวันตกเฉียงใต้ของปากน้ำเวฬุ มีพื้นที่ 0.62 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทยได้รับอิทธิพลของทะเลอยู่ตลอดเวลา ทำให้ลักษณะภูมิอากาศไม่ร้อนไม่หนาวจัดจนเกินไปตลอดจนได้รับอิทธิพลของฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เต็มที่ซึ่งทำให้จังหวัดจันทบุรีมีปริมาณฝนค่อนข้างสูง ภูมิอากาศจังหวัดจันทบุรีจึงจัดอยู่ในเขตอากาศหนาวแบบมรสุมเมืองร้อนตลอดปี (Tropical Monsoon Climate – AM)

เหตุที่จังหวัดจันทบุรีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมในเขตร้อน ทำให้จังหวัดจันทบุรีมีฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลลมฟ้าอากาศได้แก่ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Monsoon Wined) ซึ่งจะพัดผ่านระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ทำให้ช่วงนี้อากาศจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง ส่วนลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (Southwest Monsoon Wined) จะพัดผ่านระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ลมนี้จะพัดพาเอาไอน้ำจากมหาสมุทรอินเดียมา ทำให้จังหวัดจันทบุรีมีฝนตกชุกในช่วงระยะเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ลมพายุดีเปรสชัน (Depression) ซึ่งมักจะก่อตัวในมหาสมุทรแปซิฟิกพัดเข้าสู่จังหวัดจันทบุรีในช่วงระยะเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งทำให้เกิดฝนตกหนักติดต่อกัน

จำนวนประชากร

ประชากรจังหวัดจันทบุรี ปี พ.ศ. 2546 รวมทั้งสิ้น 510,279 คน เป็นชาย 253,741 คน เป็นหญิง 256,538 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองจันทบุรี มีจำนวน 132,469 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ จำนวน 69,822 คน และ อำเภอสอยดาว จำนวน 61,262 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองจันทบุรี โดยมีอัตราเฉลี่ย 512 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่อำเภอแหลมสิงห์ 163 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อำเภอท่าใหม่ 112 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอแก่งหางแมว มีอัตราเฉลี่ย 27 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

สภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดจันทบุรีมีเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 2,044,267 ไร่ จำแนกในการใช้เนื้อที่เพาะปลูกไม้ผลและพืชยืนต้นประมาณ 1,500,459 ไร่ พืชไร่ 473,635 ไร่ ปลูกข้าว 33,058 ไร่ และปลูกผัก 37,115 ไร่ โดยประมาณส่วนใหญ่จะใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกยางพารา ประมาณ 546,894 ไร่ รองลงมาคือ ทุเรียน 294,391 ไร่ และ เงาะ 208,408 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ทุเรียน เนื้อที่เพาะปลูก 294,391 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 1,251 กิโลกรัมต่อไร่ เงาะ มีเนื้อที่เพาะปลูก 208,408 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 1,459 กิโลกรัมต่อไร่ และมังคุด มีเนื้อที่เพาะปลูก 79,058 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 846 กิโลกรัมต่อไร่

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2546 พบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 48,554 บาทต่อปี มีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) 22,481 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2544 ร้อยละ 5.26 มีขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 4.00

ในปี พ.ศ. 2546 การค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา มีมูลค่าการค้าทั้งหมด 1,338.28 ล้านบาท โดยมีมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้น 1,321.18 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น 17.10 ล้านบาท

โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดจันทบุรี มีทั้งหมด 602 โรงงาน เงินลงทุนทั้งหมด 5,324.99 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 8,997 คน อุตสาหกรรมที่มีสถานประกอบการมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมประเภทเกษตรจำนวน 178 สถานประกอบการ รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทขนส่งจำนวน 81 แห่ง และอุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนมากที่สุด อุตสาหกรรมประเภทอาหาร จำนวน 2,485.04 ล้านบาท รองลงมา คือ อุตสาหกรรมประเภทขนส่ง จำนวน 462.90 ล้านบาท

เงินฝากและสินเชื่อของจังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2546 ณ เดือนธันวาคม มีสถาบันทางการเงินทั้งสิ้น 32 แห่ง มียอดเงินฝากทั้งสิ้น 24,172 ล้านบาท และเงินให้สินเชื่อทั้งหมด 11,326 ล้านบาท และอัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝาก คิดเป็นร้อยละ 46.86

จังหวัดจันทบุรี มีสถิติผู้สมัครงานทั้งสิ้น 1,093 คน ตำแหน่งงานว่างรวมทั้งสิ้น 5,192 ตำแหน่ง การบรรจุนานรวมทั้งสิ้น 238 คน โดยมีการบรรจุนานร้อยละ 21.77 ของผู้สมัครงาน และร้อยละ 4.58 ของตำแหน่งงานว่าง

การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางสู่จังหวัดจันทบุรี มีเส้นทางดังนี้

1. เส้นทางสายกรุงเทพฯ - ชลบุรี - พัทยา - บ้านฉาง - ระยอง - จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 3 ระยะทางประมาณ 291 กิโลเมตร
2. เส้นทางสายกรุงเทพฯ - ชลบุรี - ศรีราชา - บ้านฉาง - ระยอง - จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 36 ระยะทางประมาณ 254 กิโลเมตร
3. เส้นทางสายกรุงเทพฯ - ชลบุรี - แกลง - จันทบุรี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 344 ระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร
4. ทางหลวงพิเศษ (Motorway) เริ่มต้นที่ถนนศรีนครินทร์ สิ้นสุดที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข 36 และทางหลวงหมายเลข 3 รวมระยะทางประมาณ 248 กิโลเมตร
5. เส้นทางยุทธศาสตร์ เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือผ่านปราจีนบุรี ผ่านทางหลวงหมายเลข 33 เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 317 ผ่านอำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอมะขาม เข้าสู่จังหวัดจันทบุรี

การสาธารณสุข

ในปี พ.ศ. 2546 มีกำลังการผลิตน้ำประปารวมทั้งสิ้น 13,490,400 ลูกบาศก์เมตร การใช้กระแสไฟฟ้าภายในจังหวัด 560.02 ล้านหน่วย และการให้บริการโทรศัพท์ภายในจังหวัดจันทบุรีมีจำนวน 33 ชุมสาย และหมายเลขโทรศัพท์ 33,951 เลขหมาย

ด้านการสาธารณสุข

มีโรงพยาบาลที่ให้บริการผู้ป่วยของรัฐบาลและเอกชนรวม 15 แห่ง มีจำนวนแพทย์ 182 คน ทันตแพทย์ 26 คน พยาบาล 1,042 คน เติ้งผู้ป่วย 1,378 เติ้ง และมีผู้ป่วยรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,749,035 คน โดยเป็นผู้ป่วยใน 91,192 คน ผู้ป่วยนอกมารับบริการ 1,657,843 ครั้ง อัตราส่วนแพทย์ : ประชากร เท่ากับ 1 : 2,811 คน ทันตแพทย์ : ประชากร เท่ากับ 1 : 19,676 พยาบาล : ประชากร เท่ากับ 1 : 491 และเติ้ง : ประชากร เท่ากับ 1 : 371

การศึกษา

จังหวัดจันทบุรี มีสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน จำนวน 566 แห่ง จำนวนครู / อาจารย์ / ผู้สอน จำนวน 6,680 คน มีนักเรียนนักศึกษาและผู้เรียน จำนวน 135,189 คน อัตราส่วนของครู / อาจารย์ / ผู้สอน 1 คน ต่อ นักเรียนนักศึกษา 20 คน จำแนกได้ดังนี้

สถานศึกษาในระบบโรงเรียน จำนวน 279 แห่ง ครู / อาจารย์ 5,082 คน นักเรียน 107,762 คน คิดเป็นอัตราส่วนของครู / อาจารย์ 1 คน ต่อ นักเรียนนิสิตนักศึกษา 21 คน

สถานที่จัดการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 287 แห่ง ครู / อาจารย์ / วิทยากรผู้สอน จำนวน 1,598 คน นักศึกษา / ผู้เรียน จำนวน 27,427 คน คิดเป็นอัตราส่วนของครู / อาจารย์ 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา / ผู้เรียน 17 คน

จากข้อมูล จปฐ. ปี 2543 จังหวัดจันทบุรี มีเด็กในชนบทอายุครบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ จำนวน 27,008 คน ได้เข้าเรียน 26,998 คน หรือ ร้อยละ 99.96 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 100 เพิ่มจากข้อมูล จปฐ. ครั้งก่อน ร้อยละ 0.38 และมีเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 5,242 คน ได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษา 4,836 คน หรือ ร้อยละ 92.25 ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 98 ลดลงจาก จปฐ. ครั้งก่อน ร้อยละ 0.20

ศาสนา

จังหวัดจันทบุรี มีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 466,053 คน (ร้อยละ 94.49) นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 29,727 คน (ร้อยละ 4.99) นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 1,187 คน (ร้อยละ 0.36) นับถือศาสนาอื่น ๆ จำนวน 800 คน (ร้อยละ 0.16) มีวัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 464 แห่ง โบสถ์คริสต์ จำนวน 7 แห่ง และมีสถูป 1 แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ป่าไม้ ป่าไม้ธรรมชาติของจังหวัดจันทบุรีดั้งเดิมเป็นป่าประเภทดงดิบชื้น (Tropical Evergreen Forest) ซึ่งบางแห่งถูกแผ้วถางทำลายไปจนกลายเป็นป่าเสื่อมโทรมมากขึ้นตามลำดับ และพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์

2. กระวาน เป็นพืชป่าชนิดหนึ่ง เจริญเติบโตได้ดีในบริเวณป่าดิบชื้นสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 800 เมตร ขึ้นไป ต้นมีลักษณะคล้ายขิงหรือข่า มีผลตรงโคนต้นอยู่ในช่อดอก ชอบอากาศชื้นและแดดร่มรำไร มีไม้อื่นปกคลุมให้ร่มเงา บนเขาสอยดาวมีแดดร่มรำไรและชุ่มชื้น กระวานจึงขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นสวนกระวานแปลงใหญ่ ผลผลิตจากต้นกระวานที่นำมาใช้ประโยชน์คือ ลูกกระวาน ซึ่งช่อนอยู่ในบริเวณช่อโคนต้น หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “รวง” ลูกกระวานมีกลิ่นหอมและรสเผ็ดร้อน ใช้ประกอบอาหารดับกลิ่นคาวได้ดี และใช้เครื่องยาแผนโบราณ แก้โรคท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม ปัจจุบันผลผลิตของกระวานลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากราคาคต่ำไม่คุ้มค่า และอากาศร้อนขึ้นมาก กระวานจึงตายไปมาก

3. เหลืองจันทบูร เป็นชื่อกล้วยไม้ป่าของไทยชนิดหนึ่ง อยู่ในสกุลหวาย เหตุที่ได้ชื่อว่า เหลืองจันทบูร ก็เนื่องจากลำต้นเมื่อแก่เป็นสีเหลืองและดอกเป็นสีเหลืองสดทั้งเป็นไม้พื้นเมืองแท้ ๆ ที่มีกำเนิดที่จังหวัดจันทบูร เหลืองจันทบูรมีลำลูกกล้วยยาวลักษณะ โคนเล็กแล้วค่อยโป่งไปทางตอนปลายขนาดลำยาวมากบางต้นยาวถึง 75 ซม. เมื่อลำต้นแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองใบยาวประมาณ 10 ซม. อยู่ข้างของลำต้นทั้งสองด้านจะทิ้งใบออกดอกเต็มไปทั้งกอในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายนโดยจะแทงช่อดอกออกตามข้อของลำใกล้ปลายลำออกดอกเป็นช่อ ช่อละ 2-4 ดอก กลีบดอกเป็นมันคล้ายสีผึ้ง เมื่อแรกแย้มดอกจะมีสีเหลืองอ่อน แล้วค่อย ๆ เข้มขึ้นจนเป็นสีจำปา ปากสีเข้มกว่ากลีบ ในกอมีสีแดงเป็นสีแดงหมูสองแฉก แต่บางกอไม่มีแฉกสีแดงหมู อาจมีขีดเพียงสองสามขีดหรืออาจมีเพียงแฉกเดียวขนาดดอกโตประมาณ 5 ซม. ปัจจุบันได้มีการขยายพันธุ์เมื่อคืนสู่ธรรมชาติทุกปี

ขนบธรรมเนียม

1. งานประเพณีของดีเมืองจันทวันผลไม้ จัดในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี ณ สนามกีฬากลางจังหวัดจันทบุรี ภายในงานมีการประกวดผลไม้ ขบวนแห่ผลไม้ การประกวดธิดาชาวสวน แข่งขันกินทุเรียน การประกวดสุนัขพันธุ์ไทยหลังอาน ออกกร้านจำหน่ายอัญมณี แข่งขันตะกร้อลอดบ่วง การออกร้านของกลุ่มเกษตรกร

2. งานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทหลวง จัดในแรม 15 ค่ำ เดือน 2 ณ บริเวณเขาคิชฌกูฏ ตำบลพลวง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ภายในงานมีการจัดบวงสรวงเทวดาอารักษ์ พิธีปิดทองรอยพระพุทธรูป การจัดเดินป่าขึ้นยอดเขาคิชฌกูฏ

3. งานปิดทองพระพุทธรูปไสยาสน์ จัดประมาณช่วงใกล้เทศกาลตรุษจีน บริเวณวัดไผ่ล้อม มีการแสดงธรรมเทศนา และจัดแสดงมหรสพ

4. ประเพณีชักพระบาท จัดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ณ วัดตะปอนใหญ่ อำเภอขลุง ภายในงานมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และมีการแข่งขันการชักเย่อเกวียน โดยมีม้วนภาพเขียนรอยพระพุทธรูปอยู่ตรงกลาง (ประเพณีทั้งหมดนี้ไม่มีหลักฐานที่แท้จริง แต่คาดว่าได้ดำเนินการมาทุกปี เป็นเวลา 100 ปี มาแล้ว) ช่วงกลางคืนมหรสพ

5. งานตากสินรำลึก จัดในช่วงปีใหม่ ณ สนามกีฬาากลางจังหวัด ภายในงานมีการออกร้านจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน จัดแสดงนิทรรศการและจำหน่ายสินค้ามากมาย

การพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทยให้ความสำคัญ ต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมและยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยให้การศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน พัฒนางค์กรอาสาสมัคร และผู้นำท้องถิ่น พัฒนาระบบรูปแบบและวิธีพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพ

1.1 การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเยาวชน จำนวน 42 กลุ่ม สมาชิก 420 คน

เงินทุน 639,000 บาท

1.2 กลุ่มอาชีพสตรี จำนวน 77 กลุ่ม สมาชิก 1,540 คน เงินทุน 1,634,500 คน

1.3 กลุ่มอาชีพทั่วไป (กลุ่มผู้ใช้น้ำ) จำนวน 53 กลุ่ม สมาชิก 1,725 คน

เงินทุน 3,180,000 บาท

2. กลุ่มออมทรัพย์

2.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 1788 กลุ่ม สมาชิก 18,674 คน

เงินสะสม 45,612,484 บาท

3. กลุ่มอื่นๆ

3.1 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 726 กลุ่ม สมาชิก 65,071 คน

3.2 โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) จำนวน 183 กลุ่ม

สมาชิก 9,043ครัวเรือน

การท่องเที่ยว

จังหวัดจันทบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนสถาน ได้แก่ พระบาทบนเขาศิขณภู วัดไชยานิมิตร์ วัดเขาสุกิม วัดพลับบางกะจะ วัดมังกรบุปผาราม วัดไผ่ล้อม วัดทองทั่ว ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อุทยานสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โบราณสถานค่ายเนินวง ลูกช้างไก่อ่ ตึกแดง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพนัสนิคม

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่ บ่อพลอยที่เขาพลอยแหวน
ทอเสื้อกหมี่บ้านเสม็ดงาม และบางสระเก้า ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี

3. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว
อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ น้ำตกตรอกนอง น้ำตกคลองนารายณ์ ถ้ำเขา
วง หาดแหลมเสด็จ หาดอ่างกระทิง หาดอ่าวยาง หาดเจ้าหลาว หาดกุ่มวิมาน
หาดแหลมสิงห์ ฟาร์มปลาโลมา โอเอซิสซีวิลด์

3.2 บริบทของกลุ่มที่ศึกษา

ประวัติความเป็นมาตำบลท่าช้าง

เนื่องจากสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินได้ยกทัพทหารมาพักที่บริเวณสะพานหลังค่ายตากสิน
ใกล้บริเวณป่าช้าผีแขก หมู่ 6 ตำบลท่าช้างในปัจจุบัน ซึ่งสมัยก่อนกองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มี
ช้างใช้ในการรบจำนวนมาก และได้นำช้างมาอาบน้ำบริเวณสะพานดังกล่าว ซึ่งใช้เป็นท่าอาบน้ำของ
ช้างประจำ ดังนั้นต่อมาจึงเรียกชื่อเป็น "ท่าช้าง" เป็นที่มาของชื่อตำบลท่าช้าง

สภาพทั่วไปของตำบล มีลักษณะเป็นเมืองมีบางส่วนยังคงความเป็นสวน คนส่วนมากประกอบ
อาชีพราชการ ห้างร้าน ค้าขาย

อาณาเขตตำบลท่าช้าง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ทิศเหนือ ติดต่อ ต.แสง อ.เมือง จ.จันทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อ ต.บางกะจะ, วัดใหม่ อ.เมือง จ.จันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อ ต.จันทนิมิต อ.เมือง จ.จันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อ ต.เขาวัว อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี

ข้อมูลอาชีพของตำบล อาชีพหลัก ทำสวน รับจ้าง อาชีพเสริมผลิตผ้าไหม ผ้าทอมือ ดอกไม้
ประดิษฐ์แปรรูปผลไม้ เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านท่าช้างและกลุ่มแม่บ้านเกวียนหัก จากการศึกษาเบื้องต้น ทั้ง
สองกลุ่มนี้ ได้เข้ารับการฝึกอบรมการทำกระดาษสอยดาวเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 6 เมษายน
2543 ณ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี โครงการฝึกอบรมการผลิตกระดาษสอยดาวจากต้นสอยดาว
ปัจจุบันทั้งสองกลุ่มไม่ได้ดำเนินการผลิตกระดาษสอยดาวแล้ว โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านเกวียนหัก
อำเภอขลุง ได้ล้มเลิกการรวมกลุ่มไปแล้ว คณะวิจัยจึงได้ทำการศึกษาเฉพาะ กลุ่มแม่บ้านท่าช้าง อำเภอ
เมือง สำหรับกลุ่มนี้ถึงแม้จะไม่ได้มีการดำเนินการผลิตกระดาษสอยดาวแล้วก็ตาม แต่สมาชิกบางส่วนยัง
รวมกลุ่มกันเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อื่นๆอยู่ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ และผ้าทอ คณะวิจัยได้เข้าไปพูดคุยกับ

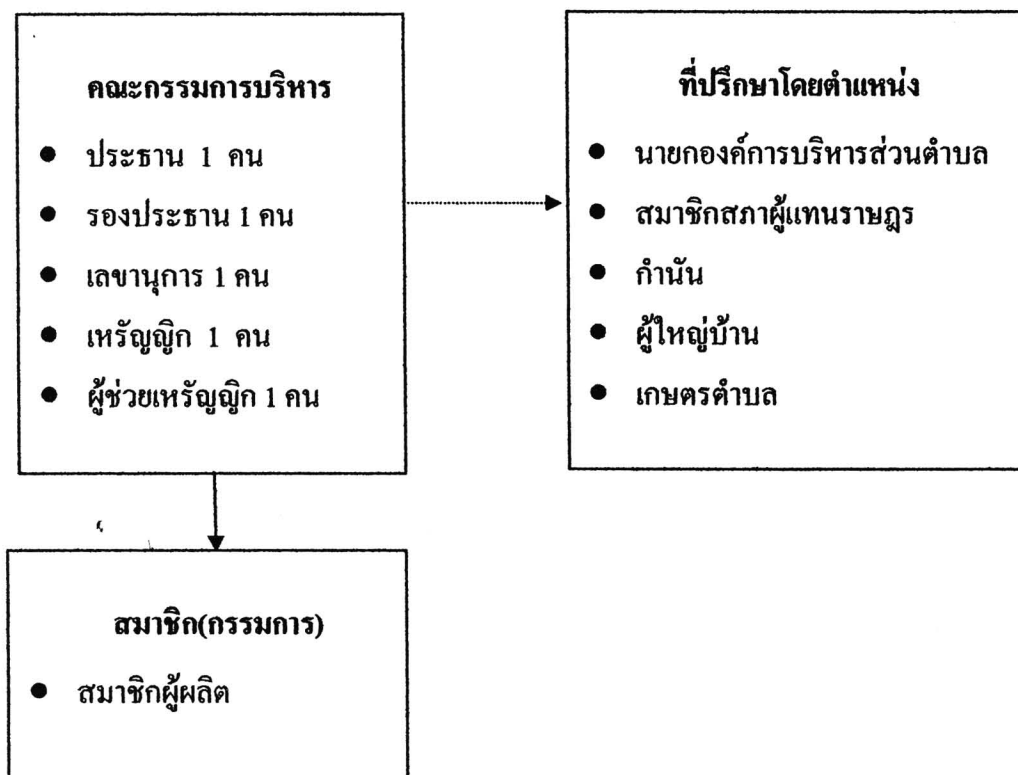
กลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความสนใจในการฟื้นฟูการทำกระดาศสอยดาว เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นอาชีพเสริมและสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี

กลุ่มแม่บ้านท่าช้าง ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มแม่บ้านท่าช้าง ที่เคยทำกระดาศสอยดาวและผลิตภัณฑ์จากกระดาศสอยดาวจำนวน 10 คนและผู้สนใจเข้าร่วมโครงการอีก 7 คนรวมเป็น 17 คน โดยมีนางประภัส อมรศักดิ์ชัย เป็นประธานกลุ่ม ลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มเป็นอย่างมีระบบ ผสมผสานกับการบริหารแบบพึ่งพาอาศัยกัน ประกอบด้วยประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการและสมาชิก อยู่ภายใต้การบริหารของประธานกลุ่มตำบลท่าช้างอีกครั้งหนึ่ง ที่ทำการชั่วคราวของกลุ่มนางประภัส นี้ ตั้งอยู่เลขที่ 35/30-31 หมู่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่รับผิดชอบในท้องถิ่น จุดเด่นของกลุ่มคือ มีการบริหารจัดการที่ดีมีความเข้มแข็ง สามัคคี และมีการเรียนรู้และพัฒนาฝีมืออยู่เสมอ

จำนวนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านท่าช้าง

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	ที่อยู่
1	นางประภัส อมรศักดิ์ชัย	ประธานกลุ่ม	039-321799	35/30-31 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
2	น.ส สมบูรณ์ เจนพานิชย์	รองประธาน	039-324904	35/12 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
3	นางสมบุญ จันทร์วิเศษ	เลขานุการ	01-6414830	35/1 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
4	น.ส นวลศรี เหมือนสุทธีวงษ์	เหรัญญิก	039-350208	35/33 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
5	น.ส สนิท เจนพานิชย์	ผช.เหรัญญิก	09-9359314	35/24 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
6	นาง เทียมจันทร์ ชุ่มอภัย	สมาชิก	07-1317754	35/14 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
7	นางอรอุมา ขนดีสุข	สมาชิก	07-1533809	35/2 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
8	น.ส เพ็ญภา ณะระนอง	สมาชิก	039-451226	35/23 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
9	นางนิภา บุญศรี	สมาชิก	07-1505899	31/2 หมู่ที่ 6 ต.ท่าช้าง
10	นาง ละมุล ศรีกระจำง	สมาชิก	039-335615	30/1 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
11	นางวรรณา ชมูลศรี	สมาชิก	039-335690	24 หมู่ที่ 2 ต.ท่าช้าง
12	น.ส เพ็ญภัส ขยันกิจ	สมาชิก	039-339709	35/1 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
13	นาง รุ่งนภา แววงษ์	สมาชิก	039-327479	45/31 หมู่ที่ 1 ต.ท่าช้าง
14	น.ส วราภรณ์ พรทิพย์เสถียร	สมาชิก	039-324381	4/90 หมู่ที่ 9 ต.ท่าช้าง
15	น.ส น้อย เจนพานิชย์	สมาชิก	039-324904	35/12 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
16	นางกาหลง ปรงเผ่าพันธ์	สมาชิก	09-2518270	35/3 หมู่ที่ 4 ต.ท่าช้าง
17	นางเขวเรศ บัวหลวง	สมาชิก	01-5788048	53/9 ม.7 ต.ชากไทย กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ

โครงสร้างองค์กร

คณะกรรมการบริหาร

คณะกรรมการบริหารมีจำนวน 5 คน โดยมีตำแหน่งตามสายการบริหารต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. นางประภัศ อมรศักดิ์ชัย	ประธานกรรมการ
2. น.ส สมบูรณ์ เจนพานิชย์	รองประธานกรรมการ
3. นางสมบุญ จันทรวีเศษ	เลขานุการ
4. น.ส นวลศรี เหมือนสุทริวงษ์	เฮอร์ญิก
5. น.ส สนิท เจนพานิชย์	ผู้ช่วยเฮอร์ญิก

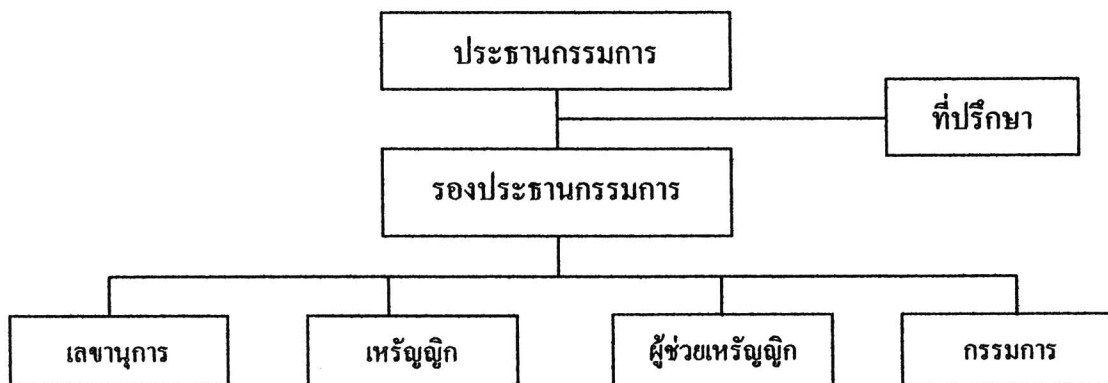
คุณลักษณะของกรรมการบริหาร

เป็นสมาชิก

มาจากการเลือกตั้งจากสมาชิก

มีวาระการดำรงตำแหน่ง 1 ปี ดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ โดยผ่านการเห็นชอบจากสมาชิก

โครงสร้างการบริหารกลุ่ม

หน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

- กรรมการ ดูแลกิจกรรมในกลุ่มและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ
 - รองกรรมการ ดูแลเรื่องการผลิต การตลาด
 - เลขานุการ จัดทำบัญชี
 - เหรัญญิกและผู้ช่วยเหรัญญิก ช่วยงานเลขานุการและดูแลการเงิน
 - กรรมการ ดูแลกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม และประสานงานในกลุ่ม
- ภายในกลุ่มจะมีการประชุม เดือนละ 1 ครั้ง หรือ บางครั้งตามสถานการณ์เร่งด่วน

ลักษณะของสมาชิก

- เป็นกลุ่มกิจกรรมในตำบล
- เป็นรายบุคคล เป็นผู้พำนักอาศัยในตำบล

ประเภทสมาชิก

- ผู้ถือหุ้น
- ผู้ผลิต

อำนาจหน้าที่สมาชิก

- เข้าร่วมประชุมสมาชิกทุกครั้ง หนึ่งคนหนึ่งเสียงในการลงมติพิจารณา
- พิจารณาเลือกตั้งและถอดถอนคณะกรรมการ

- พิจารณานุมัติงบประมาณ การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีขององค์กร
- รับทราบรายงานประจำปีของคณะกรรมการบริหาร
- พิจารณานุมัติระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วม
- พิจารณาแก้ไขระเบียบ กติกา ข้อตกลงร่วมกัน
- ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ

การประชุมสมาชิก

กลุ่มแม่บ้านทำช่างมีการประชุมสมาชิกทั้งหมด ปีละ 4 ครั้ง ทุกๆ 3 เดือน ในการประชุม มีการดำเนินการวาระที่สำคัญ คือ

เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

- รายงานผลการดำเนินงานตามไตรมาส

เรื่องเสนอพิจารณา

- การจัดสรรผลกำไร
- การพัฒนาการผลิต

เรื่องเสนอแนะ

- แนวทางการดำเนินงานสำหรับไตรมาสต่อไป

การประชุมนั้นนอกจากต้องการให้สมาชิกได้รับทราบผลการดำเนินงานของกลุ่มแล้ว ยังต้องการ ประสานสามัคคีและหลอมรวมความรู้สึกร่วมกันของสมาชิก ให้มีความเป็นเจ้าของร่วมกันมากขึ้น อาจมี กิจกรรมเสริม เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การร่วมงานสังคมในท้องถิ่น เป็นต้น

ระบบการบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านทำช่าง มีหลักการบริหาร ดังนี้

- เน้นเรื่องประโยชน์ของสมาชิกและชุมชนมากกว่าผลกำไรสูงสุด
- ให้ความสำคัญกับคนมากกว่าปัจจัย

ระบบการบริหารแบบคณะกรรมการที่เสียสละเพื่อส่วนรวมการปรึกษาหารือในการตัดสินใจ ดำเนินการในรูปคณะกรรมการจะเกิดความรอบคอบมากกว่าการตัดสินใจผู้เดียว เป็นการบริหารแบบพึ่งพาอาศัยกัน

- ยึดถือความเสียสละและซื่อสัตย์

เพื่อให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งเป็นหัวใจของการทำงานในรูปแบบของกลุ่มชาวบ้าน

- เลือกคนให้เหมาะสมกับงานด้วยข้อมูลที่สะสมและสร้างทีมงานที่ลงตัว

โดยพิจารณาจากความถนัด ความสามารถ ความชอบของแต่ละคน ให้ทำงานในตำแหน่งนั้นๆ จะใช้ข้อมูลที่รู้จักกันมานานเป็นคบพวกันมาพิจารณา ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญกับทุกคนเท่าเทียมกัน การใช้ความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกันให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับทำให้เกิดการประสานสอดคล้องกัน ความลงตัวของคณะกรรมการเป็นปัจจัยที่สำคัญ จะทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและอยู่ได้ด้วยตนเอง

- มุ่งมั่นและเรียนรู้อยู่เสมอ

สิ่งสำคัญที่สุดของกรรมการบริหารงาน คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการดำเนินงาน มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีการเรียนรู้และพัฒนา การชวนขวขยเข้าร่วมการประชุม อบรมสัมมนา แลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการพอกพูนความรู้และทักษะมากขึ้น

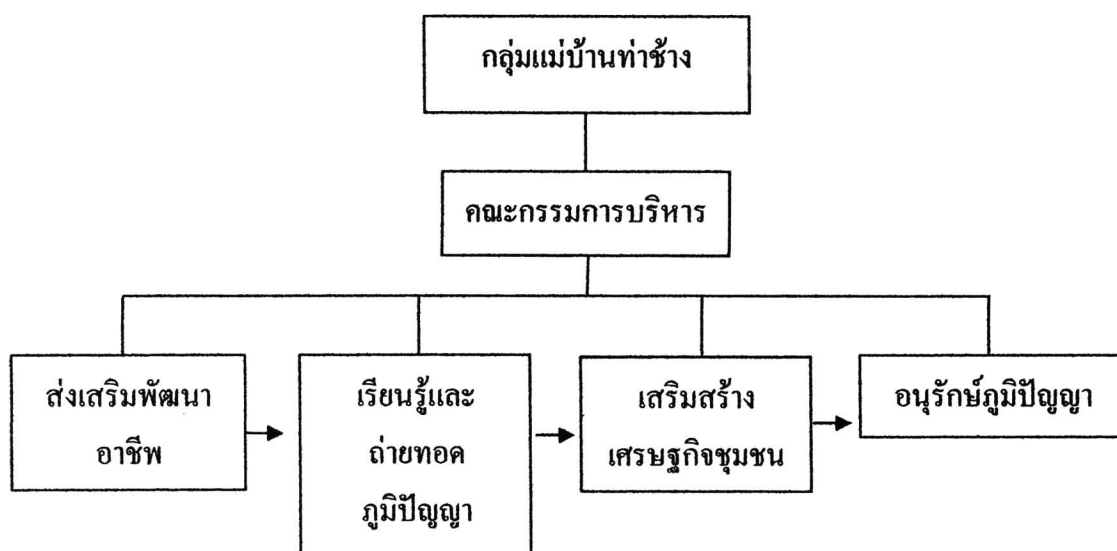
- สร้างโอกาสให้สมาชิกเข้ามาเรียนรู้

ยึดหลักการสร้างโอกาสให้สมาชิกได้เรียนรู้ ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในลักษณะ เข้าอบรม สัมมนา จัดเวทีระดมความคิด การศึกษาดูงาน ทำให้เกิดความเชื่อถือในการทำงาน สมาชิกมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันและรู้จักสนิมนิสนกัน

- สร้างจิตสำนึกมากกว่าการบังคับด้วยกฎระเบียบ

การทำงานจะอาศัยการกระตุ้นจิตสำนึกการควบคุมงานมักจะทำโดยการบอกกล่าว และพูดปรึกษาหารือกัน เมื่อต้องมีการตัดสินใจมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการทำงาน

กระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม

กิจกรรมของกลุ่ม

1. ผลิตดอกไม้ประดิษฐ์
2. ผลิตผ้าทอ
3. ผลไม้แปรรูป

3.3 การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของกลุ่ม

จากการประชุมเวทีชาวบ้านและการวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและความต้องการของกลุ่ม ได้ผลสรุป ดังนี้

สภาพปัญหา

ด้านวัตถุดิบ พบว่า แผ่นกระดาษมีความหนาไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากเทคนิคและฝีมือไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและต้นสอยดาวที่นำมาผลิตนั้น หาได้จากธรรมชาติในท้องถิ่นไม่สามารถเลือกต้นที่มีอายุเท่ากันได้ทำให้ขนาดของเส้นใยไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้กระดาษที่ได้ไม่มีความเหนียว สีไม่สด การทำสีแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน และสีตก

ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ พบว่า การแปรรูปและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำได้อย่างไม่มีคุณภาพ เช่น การพับมุม การตัดโค้ง จะเกิดการฉีกขาดและเปื่อยยุ่ยเมื่อโดนน้ำหรือกาวย ฝิวไม่เรียบเนื่องจากคุณภาพของแผ่นไม่ดีจึงทำให้การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ทำได้ยากและผลผลิตออกมาไม่เป็นที่สนใจ และต้องการของผู้บริโภคเท่าที่ควร เพราะกลุ่มยังมีปัญหาการออกแบบรูปแบบและเทคนิคการทำผลิตภัณฑ์จากกระดาษสอยดาวที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

ด้านการตลาด พบว่า ราคาแผ่นกระดาษไม่แน่นอน เนื่องจากเดิมที่กลุ่มแม่บ้านทำช่างผลิตดอกไม้ประดิษฐ์อยู่แล้วก่อนที่จะมาทำกระดาษสอยดาว จึงไม่มีเวลาผลิตแผ่นกระดาษสอยดาวใช้เองประกอบกับสมาชิกกลุ่มเป็นผู้หญิงและส่วนมากสูงอายุ จึงจัดซื้อแผ่นกระดาษจากกลุ่มแม่บ้านเกวียนหักมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ทำให้การผลิตแผ่นกระดาษไม่เพียงพอและราคาแพง ไม่มีแหล่งจำหน่ายแผ่นกระดาษเปรียบเทียบราคา นอกจากนี้เมื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ออกมาแล้วไม่มีตลาดรองรับซื้อและขาดการสนับสนุนด้านเงินทุน การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

อุปสรรค

พบว่า ในการผลิตกระดาษสอยดาวนอกจากอุปสรรคในการผลิตไม่ทันสมัยแล้ว ยังมีข้อจำกัดด้านธรรมชาติเกี่ยวกับฤดูกาล เนื่องจากการผลิตแผ่นกระดาษสอยดาวนั้นต้องอาศัยแสงแดดและพื้นที่ โลง โปร่ง ในการตากให้แห้ง ฉะนั้นในหน้าฝนซึ่งมีระยะเวลาประมาณ 6-7 เดือนต่อปี จะไม่สามารถผลิตกระดาษได้เลย ทำให้ช่วงระยะเวลาในการผลิตกระดาษสั้นลง ซึ่งส่งผลให้การผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์กระดาษสอยดาวหยุดชะงักไปด้วย สมาชิกกลุ่มที่ผลิตมีจำนวนสมาชิกน้อยทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนและขาดการสนับสนุนแหล่งตลาดรองรับจากภาครัฐ

ความต้องการพัฒนา

จากการประชุมเวทีชาวบ้านและการวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาการผลิตและการแปรรูปกระดาศยซอยดาว พบว่า ทั้งกลุ่มที่เป็นสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่มีความต้องการที่จะพัฒนากระดาศยคล้ายๆกัน ได้แก่

1. ต้องการเรียนรู้เทคนิควิธีการทำกระดาศยซอยดาวที่มีคุณภาพและการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานจากกระดาศยซอยดาวที่มีความสวยงามและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค
2. ต้องการมีอาชีพและรายได้เสริม
3. พัฒนากระดาศยให้มีคุณภาพ ทั้งความเหนียว ผิวเรียบ สีสม่ำเสมอสีไม่ตกและความหนา บางเท่ากันตลอดทั้งแผ่น
4. พัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี
5. ต้องการให้มีผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ เช่น บรรจุภัณฑ์ ของระลึกของชำร่วย ตุ๊กตา เป็นต้น
6. ต้องการเรียนรู้เรื่องการตลาด
7. ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนสนับสนุนด้านเงินทุน แหล่งรองรับซื้อผลผลิตจากกระดาศยซอยดาว และการประชาสัมพันธ์

3.4 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (SWOT ANALYSIS)

การวิเคราะห์ SWOT(Strengths , Weaknesses , Opportunities , Threats : SWOT) เป็นอีกเทคนิคหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่น เพราะSWOTเป็นเทคนิควิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ผลจากการทำกิจกรรม SWOT จะทำให้ทราบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของหมู่บ้าน ซึ่งผลดังกล่าวสามารถนำมาวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

จากการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อ วิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มแม่บ้านทำซ้าง ทำให้ทราบสถานการณ์ของกลุ่ม ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (S : strengths)

1. มีผู้นำที่เข้มแข็ง
2. สมาชิกกลุ่มมีฝีมือ
3. มีวัตถุดิบในพื้นที่
4. กระดาศยซอยดาวที่ผลิตและแปรรูปมีแห่งเดียวในประเทศไทย
5. กลุ่มแม่บ้านทำซ้างมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในการทำดอกไม้ประดิษฐ์

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. คุณภาพของวัตถุดิบแผ่นกระดาษยังไม่ได้มาตรฐาน
2. อุปกรณ์ในการผลิตไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย
3. สมาชิกมีความถนัดไม่เหมือนกัน
4. แผ่นกระดาษความหนาบางไม่สม่ำเสมอทั้งแผ่น
5. ขาดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์
6. ไม่มีกลยุทธ์ทางการตลาด
7. ขาดผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
8. ขาดเงินทุนหมุนเวียน

โอกาส (O : Opportunities)

1. มีวัตถุดิบในพื้นที่
2. เป็นแหล่งผลิตและแปรรูปกระดาษสอยดาวแห่งเดียวในประเทศไทย
3. กลุ่มแม่บ้านทำช้างมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในการทำดอกไม้ประดิษฐ์
4. จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย

อุปสรรค (T : Threats)

1. อุปกรณ์ในการผลิตไม่ทันสมัย
2. มีข้อจำกัดด้านธรรมชาติเกี่ยวกับฤดูกาล เนื่องจากการผลิตแผ่นกระดาษสอยดาวนั้น ต้องอาศัยแสงแดดและพื้นที่ โลง โปรง ในการตากให้แห้ง ฉะนั้นในหน้าฝนซึ่งมีระยะเวลาประมาณ 6-7 เดือนต่อปี จะไม่สามารถผลิตกระดาษได้เลย
3. ขาดเงินทุนหมุนเวียน
4. ขาดการสนับสนุนแหล่งตลาดรองรับจากภาครัฐ

กิจกรรมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านทำซ้าง

ภาพที่ 3.1 กลุ่มแม่บ้านทำซ้างวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการร่วมกัน

ภาพที่ 3.2 กลุ่มแม่บ้านทำซ้างวิเคราะห์ปัญหาและสรุปประเด็นปัญหา

ภาพที่ 3.3 นักวิจัยสรุปและเสนอแนะแนวทางพัฒนา

ภาพที่ 3.4 กลุ่มแม่บ้านและนักวิจัยถ่ายรูปร่วมกัน

ลักษณะต้นสอยดาวและผลิตภัณฑ์จากกระดาดสอยดาวในอู่ค้ของกุ่มแม่บ้านท่าช้าง

ภาพที่ 3.5 ลักษณะต้นสอยดาว
(ต้นสอยดาวจะเกิดทั่วไปในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี)

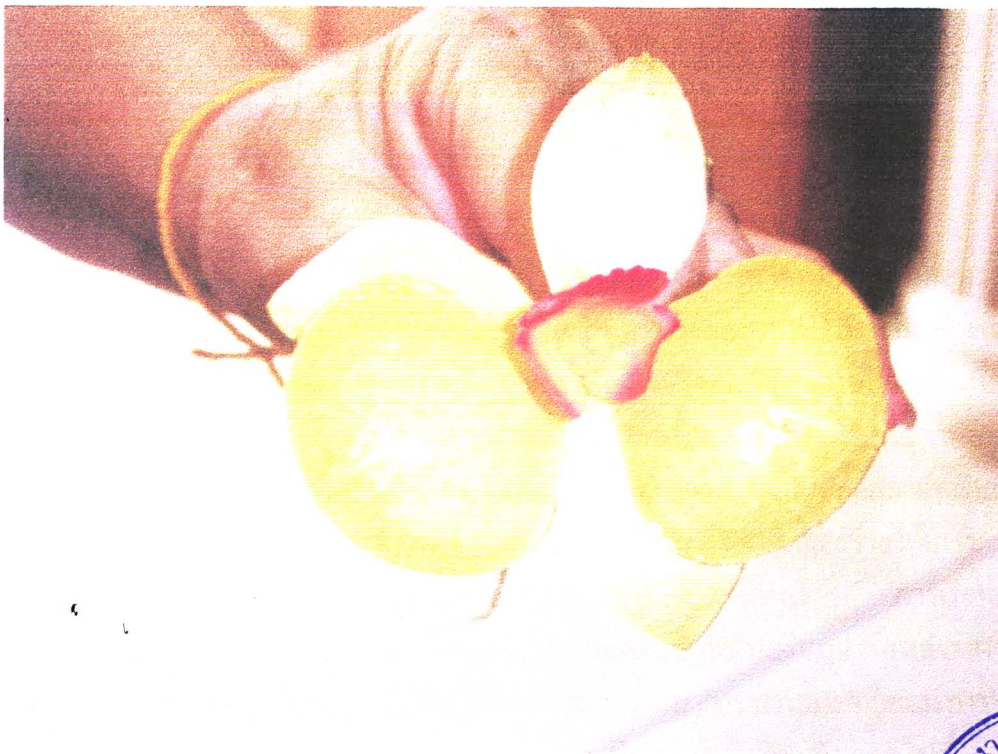
ภาพที่ 3.6 เปลือกต้นสอยดาวที่นำมาผลิตกระดาดอายุประมาณ 1-2 ปี

ภาพที่ 3.7 กระดาษสอยดาวย้อนสีเคมี

ภาพที่ 3.8 กระดาษสอยดาวสีธรรมชาติ

ภาพที่ 3.9 การแปรรูปกระดาดซอยดาวเป็นดอกไม้ประดิษฐ์

ภาพที่ 3.10 การแปรรูปกระดาดซอยดาวเป็นดอกไม้ประดิษฐ์